

УДК 355.23

Михайло Орда,

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0003-0374-3881>

Лариса Левицька

Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-6575-9964>

Сергій Федчук,

Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-3358-6648>

Максим Мигун

Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-5476-1276>

DOI: 10.33099/2617-1775/2022-02/218-231

ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВОЇ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СУПРОВОДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

Досліджено проблему впровадження результатів наукової і науково-технічної діяльності в освітній процес вищого військового навчального закладу.

Ключові слова: наукова і науково-технічна діяльність; освітня діяльність; ефективність наукових досліджень; вищий військовий навчальний заклад; наукова установа; науково-дослідна робота; наукове супроводження; науковий результат.

Постановка проблеми.

Агресія Російської Федерації проти України стала довгостроковим чинником, який вплинув на всі сфери життєдіяльності нашої країни. Дії Росії призвели до різкої деформації системи глобальної та регіональної безпеки, а також фактично зруйнували діючу систему міжнародного безпекового права.

Разом з тим, ми отримали гіркий, але безцінний досвід організації в найкоротші терміни і здійснення відсічі більш потужній країні-агресору, яка використовуючи чисельну “п’яту колону”, задалегідь розгорнуту агентурну мережу та складну внутрішньополітичну ситуацію, втягнула Україну у довготривалу війну. Врахування зазначеного досвіду у ході подальшої трансформації системи Міністерства оборони України потребує ретельного аналізу, а перш за все – удосконалення системи військової освіти та науки.

На підставі Стратегічного оборонного бюлетеня України організовано роботу щодо досягнення перспективної моделі сил оборони та набуття визначених оборонних спроможностей здійснюватиметься з урахуванням актуальних та потенційних воєнно-політичних загроз і викликів та ресурсних можливостей шляхом імплементації таких стратегічних цілей розвитку сил оборони, сформульованих на основі визначених у Стратегії воєнної безпеки України цілей, пріоритетів і основних завдань реалізації державної політики у

воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва та основних напрямів реалізації воєнної політики України [1,2].

Однією з стратегічних цілей розвитку сил оборони є: професійний та вмотивований особовий склад сил оборони, підготовлений військовий резерв, що підтримуються за рахунок ефективних прозорих систем кадрового менеджменту, військової освіти і науки, охорони здоров'я і соціального захисту.

Результатом розвитку систем військової освіти, воєнної науки та підготовки особового складу на основі принципів і стандартів НАТО, підготовки за євроатлантичними стандартами офіцерського, сержантського та старшинського складу стануть трансформовані на основі принципів і стандартів НАТО системи військової освіти, підготовки і воєнної науки.

В Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки ідентифіковано основні очікувані результати реалізації, а саме:

довіра бізнесу до результатів дослідницьких та консалтингових робіт закладів вищої освіти;

врахування наукових досліджень та інновацій під час визначення змісту та розвитку освітніх програм;

збільшення кількості проектів міжнародної освітньо-наукової співпраці, інтеграція наукових та науково-педагогічних працівників до світового наукового простору[3].

Підвищення ефективності наукових досліджень у ВВНЗ – визначальний чинник зростання якості освіти та соціально-економічного потенціалу країни.

Завдання сьогодення – забезпечити належний рівень наукових досліджень в університетах, привести їх у відповідність до європейських стандартів наукового та науково-методичного забезпечення.

Науково-дослідна робота у ВВНЗ, їхній зв'язок з науковими установами є останнім часом однією з найбільших проблем. Незадовільний стан дослідницької роботи позначається на активності здобувачів вищих науково-освітнього та наукового рівня, які мають становити головний кадровий ресурс наукових досліджень.

Сектор вищої освіти у цілому слабо бере участь у здійсненні науково-дослідних робіт. Переважна частина витрат на НДР (72,5 %) надійшла з державного та місцевого бюджетів, лише 12,3 % склали кошти комерційного сектора або приватних некомерційних організацій, а 5 % коштів надійшли з іноземних джерел. Це свідчить про низьку зацікавленість приватного сектора до співпраці та замовлення наукових, науково-технічних і конструкторських розробок у ЗВО. Причиною цього є, з одного боку, недовіра приватного комерційного сектора спроможності ЗВО здійснити дослідження та запропонувати якісний інтелектуальний продукт, з іншого – тенденція до запозичення іноземних технологій.

У цілому низька результативність науково-дослідної діяльності ЗВО знижує їх рейтинг порівняно з університетами інших країн. Тому дуже слабкою є присутність українських університетів у провідних світових університетських рейтингах, як правило, це одні й ті ж самі найбільші університети країни, але й вони посідають невисокі місця, а у таких рейтингах, як Academic Ranking of

World Universities, Global World Communicator, Center for World University Rankings, українські університети взагалі відсутні [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій Методологічні засади організації наукових досліджень успішно розробляють А.Є. Конверський, Білук М. Т., Дудченко А. А., В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсеєв [5-8].

Роль науки і наукових досліджень у сучасному світі, специфіка науково-дослідної діяльності, види та ознаки наукових досліджень, характеризовані види та ознаки наукового дослідження, питання загальної методології наукових розробок знаходяться у полі зору таких дослідників, як П. М. Мальцев, Н. А. Емельянова, І. П'ятницька-Позднякова, В. К. Сидоренко, Важинський С.Е., Щербак Т. І., Грищенко І. М., Гуторов О.І., Зацерковний В. І., Каламбет С.В. [9-17].

Значний внесок в становлення та подальший розвиток системи наукової і науково-технічної діяльності Міністерства оборони України внесли І.С. Руснак та В.М. Телелим.

Мета статті – дослідження проблематики удосконалення організації діяльності суб'єктів освітньої діяльності вищих військових навчальних закладів щодо використання наукових результатів та шляхів підвищення ефективності наукових досліджень.

Методи дослідження – системний аналіз, методи порівняння та аналогії, узагальнення, систематизація теоретичних знань; декомпозиція, композиція, аналіз, порівняння, синтез, абстрагування.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років в системі наукової і науково-технічної діяльності у ВВНЗ була низка негативних тенденцій. Залишаються нерозв'язаними проблеми, які гальмують подальший розвиток науки у ВВНЗ, просування в європейський науково-освітній простір, зокрема:

підвищення якості освіти і наукових досліджень при збереженні відкритого демократичного доступу до навчання;

надмірна фрагментація досліджень в окремо взятій станові;

визначення критеріїв якості наукових досліджень та поєднання фундаментальних досліджень з реаліями ринкової економіки;

реалізація автономії університетів у поєднанні з необхідністю розвитку системи партнерських зв'язків з урядовими, промисловими, науковими та фінансовими організаціями і дотичними проблемами трансферу технологій та охорони інтелектуальної власності;

визначення нових принципів фінансування науки та диверсифікація його джерел;

моральне застаріння матеріально-технічної бази вітчизняної науки, через що значна кількість перспективних наукових напрямів стають практично недосяжними або втрачають конкурентоспроможність у світовому науковому просторі;

застаріння наукових кадрів, відтік інтелектуального ресурсу з наукової сфери.

Для розв'язання цих проблем головним завданням наукової і науково-технічної діяльності у ВВНЗ на наступні роки вважати проведення реформування військової науки.

Для цього потрібно визначити стратегічні та поточні завдання, сформувати

перелік першорядних заходів та внести зміни до чинних законодавчих і нормативних актів, які дадуть змогу військовій освіті і науці бути конкурентоспроможними на світових ринках товарів, послуг та праці.

Діяльність Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України, командувань видів та інших органів військового управління неможлива без впровадження нових дієвих механізмів та інструментів використання створеної наукової (науково-технічної) продукції у повсякденну діяльність.

Наукова і науково-технічна діяльність передбачає проведення прикладних наукових досліджень, спрямованих на впровадження наукових та науково-технічних (прикладних) результатів досліджень. З огляду на завдання досліджень, вони поділяються на наукове або науково-технічне супроводження, які є видом наукової роботи у Збройних Силах.

Питання особливостей організації, планування, виконання та звітності щодо супроводження наукових результатів в освітню діяльність ВВНЗ у системі Міністерства оборони України не врегульовані нормативно-правовими актами та керівними документами.

Тому, удосконалення організації діяльності суб'єктів освітньої діяльності вищих військових навчальних закладів щодо використання наукових результатів, є актуальним та важливим.

Результативність дослідження значною мірою визначається ступенем реалізації його результатів, тобто впровадженням. Впровадження завершених наукових досліджень є заключним етапом науково-дослідної роботи.

Необхідно відмітити, що НДР перетворюється у продукт лише з моменту її споживання замовником. Отже, впровадження завершених наукових досліджень полягає у передачі наукових результатів у практичне використання.

Впровадження – це передача замовнику НДР наукової продукції (звіти, інструкції, методики, технічні умови, технічний проект тощо) у зручній для реалізації формі, що забезпечує техніко-економічний ефект.

Основними результатами наукових досліджень є:

теоретичні результати (визначення/уточнення термінології, виявлення властивостей об'єктів, що досліджувались, закономірностей їх взаємодії з іншими явищами тощо);

методологічні або методичні результати (розроблення методик обліку, аналізу, контролю, оцінки об'єктів, що досліджувались, а також методики з організації та управління тощо);

прикладні (практичні) результати (застосування розроблених класифікацій, методик, алгоритмів і т. ін. в процесі обліку, аналізу, контролю, оцінки, організації, управління діяльністю окремої організації, підприємства, групи підприємств, галузі тощо).

Наукові та науково-технічні (прикладні) результати наукової і науково-технічної діяльності складають наукову (науково-технічну) продукцію, основними формами якої є:

алгоритми, програми, математичні моделі, інформаційні та розрахункові задачі (комплекси задач), інше спеціальне математичне програмне

забезпечення;

висновки за результатами проведених експертиз науково-технічної та конструкторсько-технологічної документації;

воєнно-теоретичні праці, монографічні дослідження, дисертації, настанови, підручники, посібники, статутні документи, національні та військові стандарти, класифікатори та кодифікатори, матеріали наукових конференцій, семінарів, нарад, наукові статті та доповіді, матеріали наукової і науково-технічної експертизи, наукові доповіді, наукові повідомлення про науково-дослідну роботу; експериментальні (дослідні) зразки або їх діючі моделі;

ескізні та технічні проекти та відгуки на них, конструкторсько-технологічна документація на науково-технічну продукцію;

звіти про виконання НДР, складових частин аванпроектів та дослідно-конструкторських робіт (ДКР), проектно-конструкторських та технологічних розробок;

звіти про дослідження на навчаннях та інших заходах оперативної, мобілізаційної і бойової підготовки та у повсякденній діяльності військ (штабів);

звіти про патентні дослідження, патентні формуляри, які оформлені під час виконання НДР (ДКР);

звіти про впровадження результатів винахідницької та раціоналізаторської роботи у Збройних Силах;

наукові відкриття;

нові та модернізовані зразки озброєння та військової техніки та їх окремі елементи;

програми, методики, акти та протоколи випробування нових (модернізованих) зразків озброєння та військової техніки;

проекти нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів або методичних рекомендацій, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову;

результати інших робіт, пов'язаних з одержанням нових наукових і науково-прикладних результатів та впровадженням їх у практику Збройних Сил;

розроблені тактико-технічні завдання (ТТЗ), технічні завдання (ТЗ) на виконання ДКР [18].

Організація впровадження наукової продукції в практику покладається на замовника наукової продукції.

Структурна модель організації супроводження наукового результату наведена на рис. 1.

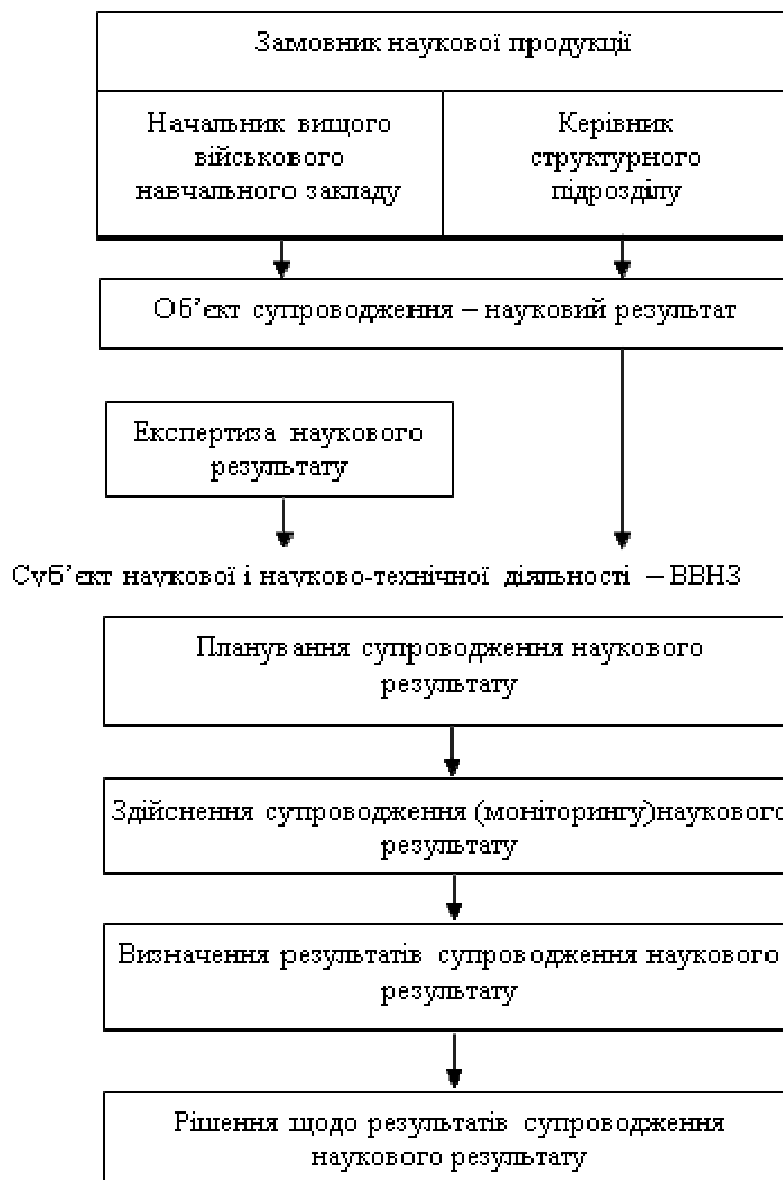

Рис. 1. Структурна модель організації супроводження результату

Підставою для включення заходів супроводження наукових результатів до планів діяльності є рішення керівника ВНЗ або керівника структурного підрозділу.

Замовлення на здійснення супроводження наукових результатів визначаються замовником та мають бути оформлені у вигляді окремого рішення.

Необхідність здійснення супроводження конкретного виду робіт має бути обґрунтованою, що повинно викладатись в пояснювальній записці до рішення.

Для планування та організації робіт з супроводження наукових результатів у ВНЗ, наказом керівника ВНЗ визначаються науковий керівник, відповідальний виконавець та виконавці (співробітники).

В межах здійснення супроводження наукових результатів науковий керівник разом з відповідальним виконавцем розробляють план

супроводження наукових результатів. План підписується науковим керівником супроводження наукових результатів та затверджується керівником ВВНЗ.

Супроводження наукових результатів здійснюється в ході проведення моніторингу впровадження результатів наукових досліджень.

Моніторинг впровадження результатів НДР – це система спостереження за його перебігом, що передбачає збирання, опрацювання, аналіз, узагальнення та зберігання інформації про стан впровадження наукової продукції, оцінювання його ефективності з метою вдосконалення і прогнозування подальших досліджень.

Метою моніторингу є виявлення стану впровадження результатів НДР, здійснення контролю за його перебігом, вдосконалення і прогнозування подальших досліджень.

Планування моніторингу передбачає визначення його цільової групи, методів, критеріїв, показників, інструментів, переліку і термінів проведення моніторингових заходів.

Методами моніторингу можуть бути:

збирання та опрацювання статистичних даних;

огляд наукових, навчальних, довідкових, періодичних фахових видань, електронних ресурсів, матеріалів міжнародних і всеукраїнських конференцій, інших науково-практичних заходів, документів і матеріалів, підготовлених із використанням результатів НДР публікацій у засобах масової інформації (ЗМІ), мережі Інтернет тощо;

опитування, інтерв'ювання цільової (нецільової) групи;

опис досвіду впровадження продукції підвідомчих установ;

інші методи, розроблені суб'єктами моніторингу.

Критеріями моніторингу є:

поширеність інформації про створену при виконанні НДР продукцію, зокрема у наукових, навчальних, довідкових, періодичних фахових виданнях, електронних ресурсах, матеріалах міжнародних і всеукраїнських конференцій, інших науково-практичних заходів, ЗМІ, мережі Інтернет, на спеціалізованих виставках (оприлюднення продукції);

наявність створеної при виконанні НДР продукції у користувачів та в установах, мережі Інтернет, на спеціалізованих виставках, що забезпечують її доступність (розповсюдження продукції);

застосування створеної при виконанні НДР продукції цільовою групою користувачів у практичній діяльності (використання продукції).

Показниками моніторингу можуть бути дані щодо кількості:

опублікованої (виготовленої) продукції, що підтверджуються бібліографічними записами видань тощо;

звернень за електронними адресами порталів, веб-сайтів, електронних видань, де оприлюднена наукова продукція;

навчальної продукції, засобів навчання, що отримали грифи або свідоцтва Міністерства освіти і науки України;

документів, що підтверджують розповсюдження продукції, зокрема

листів-клопотань, актів, листів-підтверджень (заявок) про її розподіл тощо; укладених угод, що передбачають впровадження результатів НДР, із навчальними закладами, підприємствами, організаціями, органами державної влади та місцевого самоврядування, виданих ними довідок (актів) про впровадження створеної при виконанні НДР продукції;

публікацій про результати НДР у реферативних виданнях, посилань на результати НДР у наукових, навчальних, довідкових, періодичних фахових виданнях, електронних ресурсах, ЗМІ, мережі Інтернет;

програм, матеріалів, рішень, рекомендацій міжнародних, всеукраїнських конференцій, інших науково-практичних заходів, де відображено результати досліджень;

експонування продукції на спеціалізованих виставках, отримання відзнак;

договорів на виконання нових НДР, розпочатих за підсумками виконання фундаментальної НДР;

сертифікатів, патентів, авторських свідоцтв;

документів і матеріалів, підготовлених із використанням результатів НДР або їх бібліографічних записів – концептуальних документів, висновків експертизи, пропозицій до проектів нормативно-правових документів, державних і галузевих програм, державних доповідей, аналітичних матеріалів і доповідних записок щодо підвищення якості освіти, висновків експертизи освітніх інновацій, навчальної літератури та засобів навчання, державних стандартів освіти, навчальних планів;

висновків, відгуків експертів, користувачів про використання продукції.

За результатами проведення супроводження (моніторингу) приймається рішення про закінчення або продовження чи поширення наукового результату.

Впровадження та подальше наукове супроводження наукових результатів у ВВНЗ реалізовано на системній основі з урахуванням характеру (форми) отриманого наукового результату, замовника на його отримання та особливостей організації освітнього процесу в університеті.

Порядок наукового супроводження використання результатів НДР у ВВНЗ представлений у вигляді схеми організації супроводження наукового результату, що наведений на рис. 2.

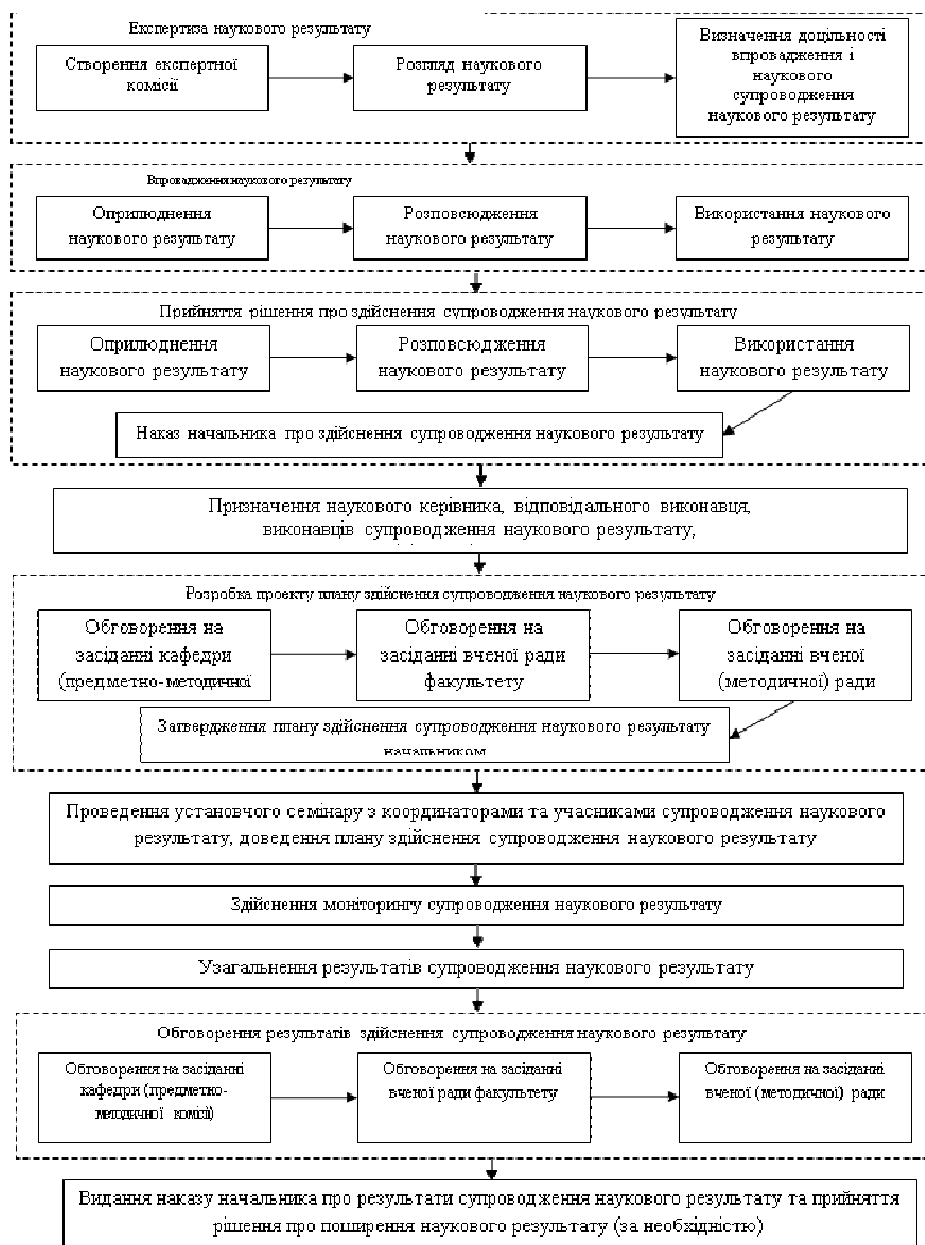

Рис. 2. Схема організації супроводження наукового результату

Якщо замовником науково-дослідної роботи, результати якої плануються до впровадження у ВНЗ, є начальник, то механізм впровадження та подальшого наукового супроводження передбачає проведення експертизи наукового результату щодо доцільності його використання в освітньому процесі експертною комісією, склад якої визначається наказом начальника ВНЗ. В експертному висновку вказується науковий результат, який пропонується до супроводження, мета його супроводження, результати впровадження та супроводження, які очікуються, пропозиції щодо структурних підрозділів у яких пропонується проводити впровадження та супроводження наукового результату, термінів проведення, необхідного забезпечення (інформаційного, методичного, організаційного, фінансового тощо). У випадку позитивної оцінки експертної комісії приймається рішення про подальше наукове супроводження результату НДР, яке затверджується наказом

начальника ВВНЗ.

Якщо до впровадження у ВВНЗ пропонується науковий результат, отриманий в результаті наукових досліджень, замовником яких є інша посадова особа Міністерства оборони України та Збройних Сил України, то експертиза доцільності впровадження та подальшого наукового супроводження не здійснюється.

В наказі начальника ВВНЗ про здійснення супроводження наукових результатів визначаються:

підрозділ, в якому буде здійснюватись наукове супроводження наукових результатів;

вид здійснення супроводження – наукове;

мета та завдання, що обумовлюють необхідність проведення супроводження наукових результатів;

терміни виконання;

результати супроводження, які очікуються;

окремі показники та характеристики, яким повинні відповідати результати супроводження;

інші питання організації супроводження наукових результатів.

На наступному етапі визначається склад виконавців супроводження наукового результату, призначаються науковий керівник та відповідальний виконавець, встановлюються терміни та місце його проведення. Під керівництвом наукового керівника розробляється проект плану здійснення супроводження наукового результату, який, в подальшому, обговорюється на засіданні кафедри (предметно-методичної комісії), вченої ради факультету, вченої або методичної ради ВВНЗ. План супроводження наукових результатів включає мету, завдання, заходи, їх розподіл за етапами (складовими частинами) та серед виконавців, розрахунок трудовитрат, терміни виконання завдань та інші планові показники виконання робіт та заходів супроводження.

Після затвердження плану здійснення супроводження наукового результату начальником ВВНЗ проводиться установчий семінар з координаторами та учасниками супроводження наукового результату та розпочинається супроводження.

Коригування плану здійснюється у разі необхідності внесення змін до процесу супроводження або уточнення окремих питань на основі пропозицій наукового керівника рішенням керівника ВВНЗ.

В ході наукового супроводження здійснюється моніторинг його проведення.

Після виконання плану здійснення супроводження наукового результату у визначені терміни проводиться узагальнення його результатів. Отримані результати наукового супроводження обговорюються на засіданні кафедри (предметно-методичної комісії), вченої ради факультету, вченої або методичної ради та узагальнюються у наказі начальника ВВНЗ про результати супроводження наукового результату. При цьому, може бути прийняте рішення про поширення наукового результату або сформульовані пропозиції щодо доопрацювання наукового результату в ході подальших наукових досліджень.

Висновки. Стаття акумулює матеріали попередніх досліджень у межах виконання науково-дослідних робіт “Концепція НЗ”, “Співробітництво”, “Сирена”, “Структура НДУ” та інших робіт за напрямками наукової і науково-технічної діяльності, а також результати проведення наукових досліджень на заходах оперативної підготовки органів військового управління, нормативно-правові та керівні документи Збройних Сил України.

Отримані результати доцільно використати в органах військового управління на етапі замовлення воєнно-наукової продукції, у ВВНЗ на етапах оцінювання та освоєння наукових результатів під час їх впровадження, а також науково-педагогічними і науковими працівниками ВВНЗ під час освітньої діяльності та проведення наукових досліджень.

Для практичної реалізації та подальшого наукового супроводження результатів наукових досліджень, які можуть сприяти розвитку системи освіти та науки, доцільно розробити комплекс нормативних, керівних та методичних документів, що визначатимуть порядок, організацію, контроль та забезпечення супроводження.

Результати можуть бути реалізовані у проєктах керівних документах, що відповідають військовим стандартам у галузі військової освіти та підготовки кадрів для Збройних Сил України з урахуванням процедур та стандартів НАТО, в рекомендаціях щодо підвищення рівня та удосконалення діяльності суб’єктів системи військової освіти щодо оцінювання науково-дослідних робіт, освоєння та використання наукових результатів.

Напрями подальших досліджень. Напрямом подальших досліджень є розробка цілісного комплексу нормативних, керівних та методичних документів, що визначатимуть порядок, організацію, контроль та забезпечення супроводження на державному, галузевому рівнях та на рівні закладу вищої освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року “ Про Стратегію воєнної безпеки України”.

2. Указ Президента України від 17 вересня 2021 року №473/2021 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України”.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р “Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022—2032 роки”.

4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021—2031 роки, розроблена на виконання Указу Президента України “Про вдосконалення вищої освіти в Україні” (від 3.07.2020 № 210/2020).

5. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник / за ред. А. Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С. 5–105.

6. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень [Текст]: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Т. Білуха. — К.: Вища шк., 1997. — 271 с.

7. Дудченко А. А. Основы научных исследований [Текст]: Учеб. Пособие /А. А. Дудченко. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. — 114 с.

8. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень [Текст]: Навчальний посібник / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. — 3-е вид., перероб. і допов. — К.:ВД «Професіонал», 2005. — 240 с.

9. Мальцев П. М. Основы научных исследований [Текст] / П. М. Мальцев, Н. А. Емельянова. — К.: Вища шк., 1982. — 136 с.
10. П'ятницька-Позднякова І. С. Основы научных досліджень у вищій школі [Текст]: Навч. посібник / І. П'ятницька-Позднякова. — К.: [б.в.], 2003. — 116 с.
11. Сидоренко В. К. Основы научных досліджень [Текст] / В. К. Сидоренко. — К.: 2000. — РНКЦ «ДІНІТ», 2000. — 259 с.
12. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. — Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. — 260 с.
13. Грищенко І. М. Основы научных досліджень : навч. посіб. / І. М. Грищенко, О. М. Григоренко, В. А. Борисейко. — К. : Київ, нац. торг.-екон. унт, 2001. — 186 с.
14. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
15. Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017.– 236 с.
16. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. / С.В.Каламбет, С. І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. – Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015.– 191 с.
17. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження : навч. посіб. / О. В. Клименюк. — К. : Міленіум, 2005. — 323 с.
18. Наказ Міністерства оборони України “Про затвердження Положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності в системі Міністерства оборони України” від 27.07.2016 № 385.(зі змінами) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z1172-16>.
19. Звіт про НДР, шифр “Співробітництво”, ХНУПС, 2019, 27 арк.

REFERENCES

1. Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku № 121/2021 “Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku “Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy”.
2. Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 17 veresnia 2021 roku №473/2021 “Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 serpnia 2021 roku “Pro Stratehichniy oboronnyi biuletен Ukrainy”.
3. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 liutoho 2022 r. № 286-r “Pro skhvalennia Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022—2032 roky”.
4. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021—2031 roky, rozroblena na vykonannia Ukazu Prezidenta Ukrainy “Pro vdoskonalennia vyshchoi osvity v Ukraini” (vid 3.07.2020 № 210/2020).
5. Osnovy metodolohii ta orhanizatsii naukovykh doslidzhen: navch. posibnyk / za red. A. Ye. Konverskoho. — K.: Tsentr uchbovoi literatury, 2010. — S. 5–105.
6. Bilukha M. T. Osnovy naukovykh doslidzhen [Tekst]: Pidruchnyk dlia studentiv ekonomichnykh spetsialnostei vyshchykh navchalnykh zakladiv / M. T. Bilukha. — K.: Vyshcha shk., 1997. — 271 s.
7. Dudchenko A. A. Osnovy nauchnykh yssledovanyi [Tekst]: Ucheb. Posobyе /A. A. Dudchenko. — K.: T-vo «Znannia», KOO, 2000. — 114 s.
8. Kovalchuk V. V. Osnovy naukovykh doslidzhen [Tekst]: Navchalnyi posibnyk / V. V. Kovalchuk, L. M. Moiseiev. — 3-e vyd., pererob. i dopov. — K.:VD «Profesional», 2005. — 240 s.
9. Maltsev P. M. Osnovy nauchnykh yssledovanyi [Tekst] / P. M. Maltsev, N. A. Emelianova. — K.: Vyshcha shk., 1982. — 136 s.
10. Piatnytska-Pozdniakova I. S. Osnovy naukovykh doslidzhen u vyshchii shkoli [Tekst]: Navch. posibnyk / I. Piatnytska-Pozdniakova. — K.: [b.v.], 2003. — 116 s.
11. Sydorenko V. K. Osnovy naukovykh doslidzhen [Tekst] / V. K. Sydorenko. — K.: 2000. — RNKTs «DINIT», 2000. — 259 s.

12. Vazhynskiy S.E., Shcherbak T I. *Metodyka ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen : Navch. posib.* / S. E. Vazhynskiy, T I. Shcherbak. – Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2016. – 260 s.
13. Hryshchenko I. M. *Osnovy naukovykh doslidzhen : navch. posib.* / I. M. Hryshchenko, O. M. Hryhorenko, V. A. Boryseiko. — K. : Kyiv, nats. torh.-ekon. unt, 2001. — 186 s.
14. Hutorov O.I. *Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen : navch. posibnyk* / O.I. Hutorov; Khark. nats. ahrar. un-t im. V.V. Dokuchaieva – Kh.: KhNAU, 2017. – 272 s.
15. Zatserkovnyi V. I. *Metodolohiia naukovykh doslidzhen : navch. posib.* / V. I. Zatserkovnyi, I. V. Tishaiev, V. K. Demydov. – Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2017.– 236 s.
16. Kalambet S.V. *Metodoliia naukovykh doslidzhen: Navch. posib.* / S.V.Kalambet, S.I. Ivanov, Yu.V. Pivniak Yu.V. – Dn-vsk: Vyd-vo Makovetskyi, 2015.– 191 s.
17. Klymeniuk O. V. *Metodolohiia ta metody naukovooho doslidzhennia : navch. posib.* / O. V. Klymeniuk. — K. : Milenium, 2005. — 323 s.
18. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy “Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu naukovoi i naukovo-tekhnichnoi diialnosti v systemi Ministerstva oborony Ukrainy” vid 27.07.2016 № 385.(zi zminamy) – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z1172-16>.
19. Zvit pro NDR, shyfr “Spivrobotnytstvo”, KhNUPS, 2019, 27 ark.

SUMMARY

Mikhailo Orda,
 PhD (technical sciences), Senior Researcher
 National Defence University of Ukraine
 named after Ivan Chernyakhovskiy
Larysa Levitska,
 National Defence University of Ukraine
 named after Ivan Chernyakhovskiy
Serhii Fedchuk,
 National Defence University of Ukraine
 named after Ivan Chernyakhovskiy
Maksym Mygun,
 National Defence University of Ukraine
 named after Ivan Chernyakhovskiy

Issues of improvement of scientific and technical activities on maintenance of research results

The problem of introduction of results of scientific and scientific and technical activity in educational process of higher military educational institution is investigated.

Introduction. *On the basis of the Strategic Defense Bulletin of Ukraine organized work to achieve a promising model of defense forces and the acquisition of certain defense capabilities will be carried out taking into account current and potential military-political threats and challenges and resource opportunities by implementing such strategic goals of defense forces. security of Ukraine goals, priorities and main tasks of state policy in the military sphere, spheres of defense and military construction and the main directions of military policy of Ukraine [1,2].*

One of the strategic goals of the development of the defense forces is: professional and motivated personnel of the defense forces, trained military reserve, supported by effective transparent systems of personnel management, military education and science, health and social protection.

The development of military education, military science and personnel training systems based on NATO principles and standards, Euro-Atlantic training of officers, sergeants and non-commissioned officers will result in transformed military education, training and military science systems based on NATO principles and standards.

Purpose. *To research problems on improvement of the organization of subjects' activity of higher military educational establishments concerning use of scientific results and ways of increase of efficiency of scientific researches.*

Methods. *system analysis, methods of comparison and analogy, generalization, systematization of theoretical knowledge; decomposition, composition, analysis, comparison, synthesis, abstraction.*

Result. *The obtained results should be used in military administration bodies at the stage of ordering military-scientific products, in higher education institutions at the stages of evaluation and development of scientific results during their implementation, as well as scientific-pedagogical and scientific staff of higher education institutions during educational activities and research. For the practical implementation and further scientific support of research results that can contribute to the development of education and science, it is advisable to develop a set of normative, guiding and methodological documents that will determine the procedure, organization, control and support.*

The results can be implemented in draft guiding documents that meet military standards in the field of military education and training for the Armed Forces of Ukraine, taking into account NATO procedures and standards, in recommendations for raising the level and improving the activities of military education works, development and use of scientific results..

Originality. *Issues of peculiarities of organization, planning, implementation and reporting on the support of scientific results in the educational process of higher military educational institutions in the Armed Forces of Ukraine are not regulated by regulations and governing documents.*

Support of scientific results is carried out in the course of monitoring the implementation of scientific results. Monitoring the implementation of research results is a system of monitoring its course, which involves collecting, processing, analyzing, summarizing and storing information on the state of implementation of scientific products, evaluating its effectiveness in order to improve and forecast further research.

Implementation and further scientific support of scientific results in higher education institutions is implemented on a systematic basis, taking into account the nature (form) of the obtained scientific result, the customer for its receipt and the peculiarities of the educational process.

For scientific support of research results that will contribute to the development of the education system and improve the quality of training of graduates of higher education institutions of Ukraine, including higher education institutions, it is advisable to develop a set of normative, guiding and methodological documents. state, branch levels and at the level of higher education institutions of Ukraine.

Conclusion. *The direction of further research is the development of a comprehensive set of normative, guiding and methodological documents that will determine the procedure, organization, control and support at the state, sectoral levels and at the level of higher education institutions of Ukraine.*

Key words: *scientific and scientific-technical activity; educational activity; efficiency of scientific research; higher military educational institution; scientific institution; research work; scientific support; scientific result.*